

BARDINOV A.

Department of Housing and Communal Services of the Executive Committee of Poltava City Council, Ukraine

BARDINOVA A.

Poltava V. G. Korolenko national pedagogical University, Ukraine

STUDY COURSE "TRAINING OF FUTURE TUTORS AND EDUCATORS IN HIGHER VOCATIONAL TEACHER EDUCATION" AS ONE OF ZASOBIVPROFESIYNOYI OF FUTURE TEACHERS TO ACTIVITIES AS TUTORS AND EDUCATORS

The article considers the issues of professional training of governors in pedagogical institutions of higher education. The educational prospects of integration into the educational process of the pedagogical university of the offered course on preparation of future governors-educators are revealed. The purpose, tasks and expected results of studying the discipline "Preparation of the future governor-educator in the system of higher professional and pedagogical education" are substantiated; the structure of the course is built, its educational content is determined.

Considering this problem in the context of the national interests of the state at the time, the authors argue that pedagogical institutions of higher education are quite capable of meeting the needs of modern society for governorship. And the implementation of our proposed course "Training of future tutor-educator in the system of higher professional and pedagogical education" will ensure the formation of relevant knowledge and skills, competencies (competencies) necessary for successful professional activity of a teacher as a tutor-educator and increase professional readiness of future teachers to activities in this direction

Key words: pedagogical education, higher professional education, tutor-educator, preparation of the future governor-educator in the system of higher professional-pedagogical education, author's special course

Стаття надійшла до редакції 28.07.2020 р.

УДК 378.016:316.772.4

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223174>

ЮРІЙ БОЙЧУК

ORCID ID 0000-0001-8583-5856

ОЛЕНА КАЗАЧІНЕР

ORCID ID 0000-0001-8583-5856

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Розкрито зміст програми навчальної дисципліни «Формування комунікативної діяльності дітей з особливими освітніми потребами» в системі підготовки майбутніх фахівців спеціальності 016 «Спеціальна освіта» у ХНПУ імені Г.С.Сковороди.

Ключові слова: майбутні фахівці, діти з особливими освітніми потребами, інклюзивна освіта, спілкування, комунікативні навички, формування комунікативної діяльності, Нова українська школа

Постановка проблеми в загальному вигляді та вказівка на її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Комунікативна діяльність – це одна з форм спілкування, яка у внутрішньому плані розкрита через потреби, мотиви, мету, у зовнішньому – через комунікативні вміння і навички, які дозволяють адекватно взаємодіяти дітям з оточуючими дорослими та однолітками. Проте більшість дітей з особливими освітніми потребами мають проблеми зі спілкуванням та комунікацією. Це відбувається тому, що для успішного спілкування дитина повинна відповісти іншим людям, коли до неї звертаються, а також самостійно ініціювати спілкування. Хоча багато дітей з ООП здатні на це, якщо вони чогось бажають, вони, як правило, щоб показати щось іншій людині чи встановити з нею соціальний контакт. У більшості дітей з ООП наявна затримка мовлення, або вони уникають користуватися мовленням для спілкування. Тому дуже важливо використовувати інші методи комунікації ще до появи мовлення, а використання мови відбуватиметься після цього.

Як було зазначено, у Новій українській школі «буде заохочуватися інклюзивна освіта. Для учнів з особливими потребами буде створено умови для навчання спільно з однолітками. Для таких дітей буде запроваджено індивідуальні програми розвитку, зокрема корекційно-реабілітаційні заходи, психолого-педагогічний супровід і необхідні засоби навчання» (*Нова українська школа...*, 2017; Бібік (Ред.), 2018). На нашу думку, однією з таких умов є формування комунікативної діяльності у дітей з особливими освітніми потребами.

У зв'язку з вищезазначеним виникає нагальна потреба у належній підготовці майбутніх фахівців до формування комунікативної діяльності дітей з особливими освітніми потребами, що є одним із важливих шляхів реалізації концепції «Нова українська школа».

Аналіз найвагоміших публікацій, у яких започатковано розв'язання досліджуваної проблеми й на які спираються автори. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що загальні питання навчання та формування професійної компетентності майбутніх фахівців у закладах вищої освіти розглядалися в наукових працях В. Береки, Р. Гуревича (Гуревич, 2014), С. Данилюка (Данилюк, 2014) та інших.

Проблему підготовки майбутніх та працюючих фахівців різного профілю до навчання дітей з особливими освітніми потребами студіювали Л. Антонок, Ю. Бойчук, О. Бородіна (О. Кучерук) (Бойчук, Бородіна, & Микитюк, 2015), І. Демченко (Демченко, Рокосовик, & Сулим, 2017), Н. Засркова (Засркова, 2013), О. Казачінер (Казачінер, 2018), З. Ленів (Ленів, 2014), С. Миронова, І. Олійник (Олійник, 2012), І. Шишова (Рацул, & Шишова, 2011) та інші.

Формування комунікативної діяльності у різних категорій дітей з особливими освітніми потребами було досліджено В. Бродюк (Бродюк, 2014), В. Кобильченком, Є. Кузмінською (Кузмінська, 2015), Т. Махуковою (Махукова, 2012), Л. Савчук (Савчук, 2006) та іншими.

Вирішення досі не вирішених аспектів наукової проблеми, яким і присвячено цю статтю. Таким чином, на основі аналізу науково-педагогічних праць із теми дослідження було встановлено, що, незважаючи на значний доробок у напрямі підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, зокрема до навчання дітей з особливими освітніми потребами, питання підготовки здобувачів освіти до формування комунікативної діяльності таких дітей потребує обов'язкового розв'язання, оскільки є надзвичайно важливим та актуальним.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає в обґрунтуванні змісту розробленої нами навчальної дисципліни «Формування комунікативної діяльності у дітей з особливими освітніми потребами» в системі підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта».

Під час дослідження нами було використано сукупність таких методів: теоретичних (аналіз і синтез науково-педагогічної літератури, інтерпретація, моделювання, конкретизація тощо) та емпіричних (бесіди, інтерв'ю, педагогічне спостереження, консультування, тестування тощо).

Виклад основного матеріалу дослідження. Нами було розроблено програму навчальної дисципліни «Формування комунікативної діяльності у дітей з особливими освітніми потребами» в системі підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» у ХНПУ імені Г.С.Сковороди. Програма розрахована на 4 кредити (120 годин, із них аудиторних – 48 годин, позааудиторних – 72 години). Метою вивчення навчальної дисципліни є підготовка висококваліфікованого, конкурентоспроможного, інтегрованого в європейський та світовий науково-освітній простір фахівця, що може кваліфіковано забезпечувати формування комунікативних умінь у дітей з особливими освітніми потребами, а також сприяти гармонійному розвитку особистості, формуванню життєво необхідних навичок спілкування людини / дитини з обмеженими можливостями здоров'я з іншими людьми за допомогою різних засобів.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Формування комунікативної діяльності у дітей з особливими освітніми потребами» було визначено: 1) формування уявлення про комунікативну діяльність та спілкування та їх особливості у дітей із нормотиповим розвитком та у дітей з особливими освітніми потребами; 2) знання основних проблем під час набуття комунікативних навичок дітьми з особливими освітніми потребами різних нозологій; 3) вивчення основних форм, методів та прийомів формування комунікативної діяльності у дітей з особливими освітніми потребами різних нозологій.

Таким чином, зазначене вище зумовило розробку такої тематики лекційних занять курсу (20 годин):

1. Комунікативна діяльність та її специфіка.
2. Формування комунікативної компетентності дітей у інклюзивній групі або класі.
3. Методичні принципи та прийоми формування навичок спілкування дітей з особливими освітніми потребами із загальним недорозвитком мовлення.
4. Ігрова діяльність як засіб формування соціально-комунікативної компетентності дитини з вадами мовлення.
5. Формування комунікативних навичок у дітей із порушеннями зору та слуху.
6. Мовленнєвий та комунікативний розвиток дитини з інтелектуальними порушеннями та ЗПП.
7. Методики альтернативної комунікації як засіб спілкування дітей із РАС
8. Особливості оволодіння мовним та мовленнєвим матеріалом дітьми з синдромом Дауна та іншими генетичними порушеннями.
9. Комунікативна спрямованість корекційно-розвивальних занять для дітей із особливими освітніми потребами.
10. Застосування інтерактивних технологій у процесі навчання спілкування дітей із особливими освітніми потребами.

Семинарські заняття (28 годин) дали можливість здобувачам освіти поглибити знання з перелічених вище тем. Наведемо перелік питань і завдань семінарських занять:

Семинарське заняття № 1. Комунікативна діяльність та її специфіка

Підготуйте тезові відповіді на запитання

1. У чому полягає розбіжність між комунікацією та спілкуванням?
2. Схарактеризуйте рівні комунікативної активності дітей.
3. Від яких чинників залежить комунікативна активність?
4. У чому полягають особливості комунікативної діяльності у дитини з особливими освітніми потребами? Які риси її характеру можуть перешкоджати ефективному спілкуванню з ровесниками, дорослими та набувати навичок соціальної поведінки?

Завдання: Порівняйте особливості комунікативної діяльності дітей із нормотиповим розвитком та дітей з особливими освітніми потребами. Зробіть порівняльну таблицю.

Семинарське заняття № 2. Формування комунікативної компетентності дітей у інклюзивній групі або класі

Завдання:

1. Наведіть приклади вправ на встановлення психологічного комфорту в класі та алгоритму роботи з ними.

2. Наведіть приклади ігрових вправ на розвиток навичок спілкування, а також для налагодження дружніх стосунків дітей із нормотиповим розвитком та дітей з особливими освітніми потребами.
3. Наведіть приклади вправ на встановлення психологічного комфорту в класі та алгоритму роботи з ними.
4. Наведіть приклади ігрових вправ на розвиток навичок спілкування, а також для налагодження дружніх стосунків дітей із нормотиповим розвитком та дітей з особливими освітніми потребами.
5. Сформулюйте поради вчителів та учням щодо спілкування з дітьми з особливими освітніми потребами.
6. Розробіть рекомендації для батьків щодо забезпечення доброзичливого спілкування з дітьми з особливими освітніми потребами.

Семінарське заняття № 3. Методичні принципи та прийоми формування навичок спілкування дітей з особливими освітніми потребами із загальним недорозвитком мовлення

Підготуйте тезові відповіді на запитання:

1. Корекція мовленнєвих порушень у дітей із загальним недорозвитком мовлення
2. Корекція фонетико-фонематичної сторони мовлення
3. Корекція лексичної сторони мовлення
4. Корекція граматичної сторони мовлення
5. Корекція зв'язного мовлення.

Завдання: Схарактеризуйте особливості мовлення дітей із ЗНМ 1, 2, 3, 4 рівнів та особливості корекційно-розвивальної роботи при наявності кожного з цих рівнів.

Семінарське заняття № 4. Ігрова діяльність як засіб формування соціально-комунікативної компетентності дитини з вадами мовлення

Підготуйте тезові відповіді на запитання

1. Значення гри в розумовому, моральному, естетичному та фізичному вихованні дітей.
2. Проблеми ігрової діяльності дітей з особливими освітніми потребами (зокрема з мовленнєвими порушеннями).
3. Основні вимоги до проведення дидактичних ігор з дітьми з особливими освітніми потребами.
4. Різні підходи дослідників до класифікації дидактичних ігор.

Завдання: Наведіть приклади ігор, які можна використовувати з метою корекції різних порушень мовлення у дітей. Визначте їх мету та завдання. Розробіть короткі рекомендації до їх проведення.

Семінарські заняття № 5-6. Формування комунікативних навичок у дітей із порушеннями зору та слуху

Підготуйте тезові відповіді на запитання

1. Схарактеризуйте особливості мовлення дитини з порушеннями зору.
2. Схарактеризуйте особливості мовлення дитини з порушеннями слуху.
3. Наведіть приклади вправ і завдань для коригування мовлення дитини з порушенням зору. Визначте їх мету та завдання. Розробіть короткі рекомендації до їх проведення.

Завдання: Наведіть приклади вправ і завдань для коригування мовлення дитини з порушенням слуху. Визначте їх мету та завдання. Розробіть короткі рекомендації до їх проведення.

Семінарські заняття № 7-8. Мовленнєвий та комунікативний розвиток дитини з інтелектуальними порушеннями та ЗПР

Підготуйте тезові відповіді на запитання

1. Схарактеризуйте особливості мовлення дитини з інтелектуальними порушеннями.
2. Схарактеризуйте особливості мовлення дитини з ЗПР.
3. Розвиток лексико-семантичної сторони мовлення у дітей із затримкою психічного розвитку
4. Визначте спільні та відмінні риси процесу розвитку мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями та ЗПР.

Завдання:

Наведіть приклади вправ і завдань для коригування мовлення дитини з інтелектуальними порушеннями (збагачення словникового запасу, формування граматично правильного мовлення, розвиток фонетико-фонематичного слуху, розвиток зв'язного діалогічного та монологічного мовлення). Визначте їх мету та завдання. Розробіть короткі рекомендації до їх проведення.

Наведіть приклади вправ і завдань для коригування мовлення дитини з ЗПР (збагачення словникового запасу, формування граматично правильного мовлення, розвиток фонетико-фонематичного слуху, розвиток зв'язного діалогічного та монологічного мовлення). Визначте їх мету та завдання. Розробіть короткі рекомендації до їх проведення.

Семінарські заняття № 9-10. Методики альтернативної комунікації як засіб спілкування дітей із РАС

Підготуйте тезові відповіді на запитання

1. Схарактеризуйте особливості мовлення дитини з РАС. Визначте спільні та відмінні риси процесу розвитку мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями, ЗПР та РАС.
2. Метод соціальних історій як ефективний засіб формування комунікативної діяльності у дітей із РАС.
3. Сучасні засоби альтернативної та допоміжної комунікації.
4. Система PECS.
5. Леб-система.
6. МАКАТОН.
7. Мовна система-Блісс.
8. Принципи роботи з впровадження системи альтернативної та додаткової комунікації.

9. Особливості формування комунікаційних дій у дітей із РАС.

Завдання:

Наведіть приклади або розробіть самостійно вправи та завдання з використанням карток PECS або інших засобів альтернативної комунікації для навчання дитини з РАС.

Наведіть приклад або складіть самостійно соціальну історію для дитини з використанням різних типів речень (на вибір): описових, перспективних, директивних, стратегічних.

Семинарські заняття № 11-12. Особливості оволодіння мовним та мовленнєвим матеріалом дітьми з синдромом Дауна

Підготуйте тезові відповіді на запитання

1. Схарактеризуйте особливості мовлення дитини з синдромом Дауна.
2. Формування мовлення у дітей з синдромом Дауна.
3. Особливі анатомо-фізіологічні характеристики дітей з синдромом Дауна, які перешкоджають швидкому набуттю мовленнєвих навичок.

4. Методика формування основних рухових навичок.

5. Методика розвитку мовлення й навчання читання Ромени Августової

6. Система «Нумікон».

7. Синдром Дауна і розвивальні ігри

Завдання: Наведіть приклади ігор, які можна використовувати в роботі з дітьми з синдромом Дауна. Визначте їх мету та завдання. Розробіть короткі рекомендації до їх проведення.

Семинарське заняття № 13. Комунікативна спрямованість корекційно-розвивальних занять для дітей із особливими освітніми потребами

Підготуйте тезові відповіді на запитання

1. Суть та зміст корекційно-розвиткової роботи

2. Фахівці, які проводять корекційно-розвивальні заняття

3. Заклади, в яких здійснюється проведення корекційно-розвивальних занять

4. Вимоги щодо проведення корекційно-розвивальних занять.

5. Мета, завдання та напрями корекційно-розвивальних занять для дітей із порушеннями: зору, слуху, мовлення, ЗПР, опорно-рухового апарату, інтелектуальними порушеннями, РАС тощо.

Завдання:

Здійсніть аналіз змісту програм з корекційно-розвиткової роботи для дітей, рекомендованих МОНУ (1-2 за вибором) з позиції забезпечення формування комунікативних навичок у дітей з особливими освітніми потребами.

Розробіть повністю або фрагмент корекційно-розвивального заняття для дітей із порушеннями: зору, слуху, мовлення, ЗПР, опорно-рухового апарату, інтелектуальними порушеннями, РАС тощо (за вибором). Передбачте наявність у занятті ігор, вправ або завдань, що сприяють формуванню комунікативних навичок у дітей з особливими освітніми потребами.

Семинарське заняття № 14. Застосування інтерактивних технологій у процесі навчання спілкування дітей із особливими освітніми потребами

Підготуйте тезові відповіді на запитання

1. Переваги та проблеми під час застосування інтерактивних технологій у процесі навчання спілкування дітей із особливими освітніми потребами.

2. Види інтерактивних технологій

3. Мнемотехніка як інноваційна технологія розвитку мовлення.

4. Розвиток мовлення дітей з ООП засобами ейдетики.

5. Кінезіологія як засіб розвитку мовлення та інтелектуальних здібностей дітей з ООП

6. Віршована пальчикова гімнастика з використанням су-джок масажерів

7. Суть та зміст методики «Буквограма».

8. SMART-технології в навчанні дітей з особливими потребами

Крім того, пропонувалися такі *завдання для самостійної роботи:*

1. Виготовлення карток для альтернативної комунікації.

2. Виготовлення сторінки книжки з піктограмами.

3. Виготовлення інтерактивної книжки.

4. Виготовлення соціальної історії.

5. Розробка вправ для розвитку артикуляційного апарату дитини.

6. Розробка вправ для розвитку дрібної моторики.

7. Розробка вправ для розвитку фонетико-фонематичного слуху.

8. Розробка вправ для розширення словникового запасу дитини з інтелектуальними порушеннями.

9. Розробка вправ для розвитку граматично правильного мовлення.

10. Розробка ігор або ігрових вправ / завдань для заняття з дитиною з синдромом Дауна.

11. Розробка вправ для навчання спілкування дитини з порушеннями зору

12. Розробка вправ для навчання спілкування дитини з порушеннями слуху.

13. Розробка вправ для навчання спілкування дитини з артизмом.

14. Кінезіологічні вправи для навчання спілкування.

Висновки з дослідження та перспективи подальшої розробки цього тематичного напрямку. Сказане вище дозволило нам дійти висновку про те, що однією з найважливіших умов реалізації концепції «Нова українська школа» є формування комунікативної діяльності у дітей з особливими освітніми потребами. Це зумовлено тим, що більшість дітей з особливими освітніми потребами мають проблеми зі спілкуванням та комунікацією.

У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у належній підготовці майбутніх фахівців до формування комунікативної діяльності дітей з особливими освітніми потребами, розробці нових та удосконаленні змісту вже наявних навчальних дисциплін із організації навчання дітей з ООП, спрямованих на підготовку майбутніх фахівців зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» в закладах вищої педагогічної освіти.

Нами було розроблено програму навчальної дисципліни «Формування комунікативної діяльності у дітей з особливими освітніми потребами» в системі підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» у ХНПУ імені Г.С.Сковороди. Під час розробки її змісту було застосовано системний, діяльнісний, особистісний, методологічний, технологічний та компетентнісний підходи. Це зумовило вибір змістового наповнення програми: тематику лекційних занять, питання та завдання для семінарських занять, а також перелік творчих завдань для самостійної роботи.

Результати проведеного наукового дослідження можуть бути використані для підготовки в закладах вищої педагогічної освіти фахівців нової генерації до роботи в інклюзивних умовах, які на основі здобутих знань та методичної підготовки спроможні системно і систематично здійснювати корекцію навчання й виховання дітей з особливими потребами, сприяти їх навчанню та соціалізації, співпрацювати з усіма учасниками освітнього процесу, працювати в команді.

Список використаних джерел

- Бібік, Н. М. (Ред.). (2018). *Нова українська школа: порадник для вчителя*. Київ: Літера ЛТД.
- Бойчук, Ю. Д., Бородіна, О. С., Микитюк, О. М. (2015). *Інклюзивна компетентність майбутнього вчителя основ здоров'я*: монографія. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди.
- Бродюк, В. В. (2014). Театралізована діяльність як один із засобів підвищення ефективності корекційної роботи з дітьми, що мають порушення мовлення. *Вісник Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Корекційна педагогіка і психологія*, 5, 126-131.
- Гуревич, Р. С. (2014). Використання сучасних технологій навчання у ВНЗ. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*, 2, 3-10.
- Данилюк, С. С. (2014). Професійна підготовка сучасних фахівців: компетентнісний підхід. *Педагогіка вищої та середньої школи*, 40, 173-179.
- Демченко, І. І., Рокосовик, Н. В., Сулим, В. Т. (2017). Психолого-педагогічна діагностика інклюзивної компетентності майбутніх фахівців педагогічного профілю. *Наука і освіта*, 8/CLXI, 141-150.
- Заєркова, Н. В. (2013). Комплексна підготовка педагогів у системі ППО щодо формування навичок спілкування у вихованців спеціальних шкіл-інтернатів. *Освіта на Луганщині*, 1, 131-136.
- Казачінер, О. С. (2018). *Теоретичні і методичні засади розвитку інклюзивної компетентності вчителів філологічних дисциплін у системі післядипломної освіти*. (Автореф. дис. д-ра пед. наук). Хмельн. нац. ун-т. Хмельницький.
- Кузмінська, Є. (2015). Вивчення сформованості мовленнєвої компетенції у розумово відсталих дітей. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 1, 49-57.
- Ленів, З. (2014). Підготовка кадрів для створення оптимальних умов дітям з порушеннями психофізичного розвитку в інклюзивному середовищі. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 3, 13-19.
- Махукова, Т. В. (2012). *Формування культури спілкування у дітей молодшого шкільного віку із тяжкими порушеннями мовлення засобами фразеологізмів*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ.
- Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи*. Взято з <http://zakinppo.org.ua/images/2017/docs/10/konczepczyia.pdf>
- Олійник, І. (2012). Підготовка педагогів до реалізації компетентнісного підходу в умовах інклюзивного навчання. *Нова педагогічна думка*, 2, 148-151.
- Рацул, А. Б., & Шишова, І. О. (2011). Підготовка студентів педагогічного університету до інклюзивної освіти дітей із порушеннями розвитку. *Збірник наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту ім. П. Тичини*, 1, 128-133.
- Савчук, Л. О. (2006). *Формування комунікативних умінь у дітей шестирічного віку із затримкою психічного розвитку*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Ін-т спец. педагогіки АПН України. Київ.

References

- Bibik, N. M. (Ed.). *Nova ukrayinska shkola: poradnyk dlya vchytelya [New Ukrainian school: poradnyk dlya vchytelya]*. Kyiv: Litera LTD [in Ukrainian].

- Boychuk, Yu. D., Borodina, O. S., & Mykytyuk, O. M. (2015). *Inklyuzywna kompetentnist maibutnoho vchytelia osnov zdorovia [Inclusive competence of future teacher of subject "Basis of health"]*. Kharkiv: KhNPU im. H. S. Skovorody [in Ukrainian].
- Brodyuk, V. V. (2014). Teatralizovana diialnist yak odyin iz zasobiv pidvyshchennia efektyvnosti korektsiinoi roboty z ditmy, shcho maiut porushennia movlennia. [Theatre activity as one of ways of increasing a level of correctional work with children who have speech disorders]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho nats. un-tu im. I. Ohienka. Korektsiina pedahohika i psykholohiia [Bulletin of Kamianets-Podilskiy National University un-tu them. I. Ogienko. Correctional pedagogy and psychology]*, 5, 126-131 [in Ukrainian].
- Danylyuk, S. S. (2014). Profesiynna pidhotovka suchasnykh fakhivtsiv: kompetentnisnyy pidkhid [Modern specialists' professional teaching: competence approach]. *Pedahohika vyshchoyi ta sered'oyi shkoly [Higher and secondary school pedagogy]*, 40, 173-179 [in Ukrainian].
- Demchenko, I. I., Rokosovyyk, N. V., & Sulym, V. T. (2017). Psykholoho-pedahohichna diahnozyka inklyuzyvnoyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv pedahohichnoho profilyu [Psychological and pedagogical diagnostics of future specialists of pedagogical profile's inclusive competence]. *Nauka i osvita [Science and education]*, 8/ CLXI, 141-150 [in Ukrainian].
- Hurevych, R. S. (2014). Vykorystannya suchasnykh tekhnolohiy navchannya u VNZ [Using modern technologies of teaching in establishments of higher education]. *Teoriya i praktyka upravlinnya sotsial'nymy systemamy: filozofiya, psykholohiya, pedahohika, sotsiolohiya [Theory and practice of social systems management: philosophy, psychology, pedagogy, sociology]*, 2, 3-10 [in Ukrainian].
- Kazachiner, O. S. (2018). *Teoretychni i metodychni zasady rozvytku inklyuzyvnoyi kompetentnosti vchyteliv filolohichnykh dysytsyplin u systemi pislyadyplomnoyi osvity [Theoretical and methodical basis of philology teachers' inclusive competence forming in the system of postgraduate education]*. (Extended abstract of D diss.). Khmel'n. nats. un-t. Khmelnytskyi [in Ukrainian]
- Kuzmins'ka, Ye. (2015). Vyvchennia sformovanosti movlennyevoyi kompetentsiyi u rozumovo vidstalykh ditey [Studying the formation of speech competence of children with mental disorders]. *Osoblyva dytyna: navchannya i vykhovannya [Special child: education and upbringing]*, 1, 49-57 [in Ukrainian].
- Leniv, Z. (2014). Pidhotovka kadriv dlya stvorennia optimal'nykh umov dityam z porushennyamy psykhofizychnoho rozvytku v inklyuzyvnomu seredovyshchi [Preparation of specialists for creating optimal conditions for children with psychophysical disorders in inclusive environment]. *Osoblyva dytyna: navchannya i vykhovannya [Special child: education and upbringing]*, 3, 13-19 [in Ukrainian].
- Makhukova, T. V. (2012). *Formuvannia kultury spilkuvannia u ditei molodshoho shkilnogo viku iz tiazhkymy porushennyamy movlennia zasobamy frazeolohizmiv [Forming communicational culture of junior schoolchildren with speech disorders by using phraseological units]*. (Extended abstract of PhD diss.). Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. Kyiv [in Ukrainian].
- Nova ukrayinska shkola: kontseptualni zasady reformuvannya serednoyi shkoly [New Ukrainian school: conceptual basis of secondary school reforming]*. Retrieved from <http://zakinppo.org.ua/images/2017/docs/10/konczepczyia.pdf> [in Ukrainian].
- Oliynyk, I. (2012). Pidhotovka pedahohiv do realizatsiyi kompetentnisnoho pidkhodu v umovakh inklyuzyvnoho navchannya [Teachers' preparation for competence approach realization in conditions of inclusive education]. *Nova pedagogichna dumka [New pedagogical thought]*, 2, 148-151 [in Ukrainian].
- Ratsul, A. B., & Shyshova, I. O. (2011). Pidhotovka studentiv pedahohichnoho universytetu do inklyuzyvnoyi osvity ditey iz porushennyamy rozvytku [Pedagogical university students' preparation for children with developmental disabilities' inclusive education]. *Zbirnyk nauk. pr. Uman. derzh. ped. un-tu im. P. Tychyny [Collection of sciences. Uman Ave. state ped. un-tu them. P. Ticini]*, 1, 128-133 [in Ukrainian].
- Savchuk, L. O. (2006). *Formuvannya komunikatyvnykh umin' u ditey shestyrichnoho viku iz zatrymkoyu psykhichnoho rozvytku [Forming six-year old children with mental retardation's communicative skills]*. (Extended abstract of PhD diss.). In-t spets. pedahohiky APN Ukrainy. Kyiv [in Ukrainian].

Zayerkova, N. V. (2013). Kompleksna pidhotovka pedahohiv u systemi PPO shchodo formuvannya navychok spilkuvannya u vykhovantsiv spetsial'nykh shkil-internativ [Competence preparation of teachers in the system of postgraduate education for forming communicative skills of students of special schools and boarding schools]. *Osvita na Luhanshchyni [Education in Luhansk region]*, 1, 131-136 [in Ukrainian].

BOYCHUK Y., KAZACHINER O.

H.S.Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine

PREPARING FUTURE PROFESSIONALS FOR FORMING COMMUNICATIVE ACTIVITIES OF CHILDREN'S WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Most children with special educational needs have problems with interaction and communication. This is because for successful communication, the children must respond to other people when approached, and initiate communication on their own, and the quality of this process is impaired.

One of the conditions for the implementation of the New Ukrainian School concept, which states that for students with special needs the optimal conditions for learning together with their peers will be created, is the development of communication skills. In view of the above, there is an urgent need to properly train future professionals to undertake this activity.

During the research we used a set of the following methods: theoretical (analysis and synthesis of scientific-pedagogical literature, interpretation, modeling, concretization, etc.) and empirical (conversations, interviews, pedagogical observation, consulting, testing, etc.).

The purpose of the article is to disclose the content of our worked out discipline «Forming communicative activity of children with special educational needs» in the system of training of future specialists in specialty 016 «Special Education» at H.S. Skovoroda KhNPU.

The purpose of the study discipline is to prepare highly qualified, competitive, integrated specialist in the European and world scientific and educational space, who can qualitatively ensure the forming communication skills of children with special educational needs, as well as to promote harmonious development of personality adult / child with disabilities through different means.

The content of the program is presented: topics of lectures, questions and tasks for seminars, as well as a list of creative tasks for independent work. The program takes into account all aspects of communicative activity of different categories of children with special educational needs.

The results of the research can be used to develop new and improve the content of existing educational disciplines for the organization of education of children with SEN, aimed at training future specialists in the specialty 016 «Special Education» in institutions of higher pedagogical education.

Key words: *future specialists, children with special educational needs, inclusive education, communication, communicative skills, forming communicative activity, New Ukrainian school*

Стаття надійшла до редакції 14.07.2020 р.

УДК 37.07:004

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223177>

ОКСАНА БОЛЬШАЯ

ORCID: 0000-0003-0543-5196

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто функціонування інформаційного забезпечення та його вплив на управлінські рішення в закладах освіти. Обґрунтовується необхідність впровадження новітніх, сучасних інформаційних систем для удосконалення роботи менеджерів освіти.

Ключові слова: інформаційна система, інформація, менеджмент, управлінське рішення, освіта

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Сучасний розвиток системи освіти України перебуває у стадії становлення та реформування. Ті виклики, які постали перед менеджерами освіти сьогодні, потребують кардинальних змін у системі управління. Адаптація до зміни методів, засобів і механізмів та від ефективності управління залежить динаміка розвитку системи освіти загалом. Впровадження та використання новітніх інформаційних систем у менеджменті освіти є необхідною умовою для підвищення його ефективності.